

Končím moju dnešnú správu azda v historickom okamihu, nakoľko Vaše dnes telefonicky prisľúbené schválenie návrhu dáva vyhliadky na to, že sa takto podarí zastaviť tú strašnú ničivú akciu. Ak sa nám podarí veľké dielo ľudskej lásky, budeme môcť vari povedať, že sme nežili nadarmo.

Gisi

Yad Vashem, Jeruzalem, SM 20/94

17.

1943, júl, 1. V liste Nathanovi Schwalbovi G. Fleischmannová píše o chystanej návšteve manželky ministerského radcu I. Kosu vo Švajčiarsku a o nádejách, že sa zintenzívni pomoc pre pracovné tábory.

Milý Nathan,

práve som sa dozvedela, že k Vám ide kuriér, preto rada využívam túto príležitosť, aby som Vám napísala.

Predovšetkým mám veľkú prosbu: Tá matka, pre ktorú ste poslali prospekty chlapčenských internátov, čoskoro so svojím chlapcom navštívi Sallyho, aby chlapca umiestnila v tamojšom internáte.²⁰⁶ Prosím Vás teda, aby ste sa dámy ujali, lebo je to manželka jedného člena vlády. Okrem toho má jej manžel rozhodujúce slovo v otázkach transportov a je žiadúce, aby dáma nadobudla dojem, že som svojich tamojších priateľov informovala, že sme jej za jej dôležitú sprostredkovateľskú úlohu zaviazaní vďakou.

Dáma bude žiť pravdepodobne v Montreux, ohlásí sa tiež u Huga²⁰⁷ a prosím inštruovať aj jeho, aby sa k nej správal prívetivo a ak bude treba, bol jej nápomocný. Musím zdôrazniť, že tá dáma tam zostane iba krátko a pri jej návrate istotne urobí na jej manžela

²⁰⁶ Ide o manželku ministerského radcu Izidora Kosu, ktorý, ako vysoký úradník, mal možnosť ovplyvniť, a teda aj spustiť mechanizmus transportov. Pracovná skupina sa rozhodla prostredníctvom A. Steinerja a G. Fleischmannovej nadviazať s pani Kosovou kontakt. Za rôzne služby, ale predovšetkým za finančnú odmenu a pomoc vo Švajčiarsku pre jej syna, mala pôsobiť na svojho manžela, aby sa pričinil o zastavenie deportácií. Pri ceste do Švajčiarska pani Kosovú nemeckí colníci zadržali. Zistili, že prenáša listok písaný v hebrejčine, v ktorom Fleischmannová žiadala N. Schwalba o pomoc pre Kosovú. Celá aféra mala vážne následky nielen pre manželku radcu, ale najmä pre neho samotného: bol odvolaný z funkcie. Pre Fleischmannovú to bol začiatok jej konca.

²⁰⁷ V kódex a spojeniach v archíve Sallyho Mayera je pod pojmom Hugo uvedená pomocná židovská organizácia operujúca pod skratkou HUEFS. S najväčšou pravdepodobnosťou však môže ísť aj o Huga Donnerbauma z Montreux, ktorý spolupracoval vo finančných transferoch.

dojem, že i tam už vedía, že sa tento manželský pár usiluje pomôcť nám proti deportáciám. Ak bude príležitosť, môžete spomenúť, že my, Jehudim, sme vďačný národ, a keď je niekto k nášmu jednotlivcovi dobrý, oceňuje to s vďačnosťou aj Klal.²⁰⁸ Táto taktika je veľmi dôležitá a ja prenechávam Vašej múdrosti a obratnosti, aby ste našli potrebné slová. Sľúbte jej tiež, že sa radi ujmete jej chlapca; podobne nech koná aj Hugo.

Pokiaľ ide o väzňov, môžem Vám oznámiť, že medzitým ich prišlo asi 100, takže podľa nášho odhadu ich dodnes z Poľska prišlo asi 300. Práca ide dosť hladko, jeden priateľ je na hraniciach a vec organizuje. Najväčšia časť ide hneď do Maďarska, táto práca si, samozrejme, vyžaduje veľké finančné prostriedky a dúfame, že dostaneme tak od Sallyho, ako aj od Chaima zodpovedajúcu pomoc, aby v tejto jedinej zmysluplnej pomoci nedošlo k nejakým prieťahom.

Pomoc pre tábory v Poľsku je veľmi dôležitá, nakoľko sa čoraz viac vie o tom, že môžeme pomocou peňazí zachrániť životy priateľov a vo viacerých smeroch zmierňovať ich útrapy. Pretože v najbližších dňoch budeme o Poľsku hovoriť s Willym, pevne dúfam, že sa zabezpečia väčšie možnosti takejto pomoci. Samozrejme, budem Vás ihneď kuriérom informovať a už dnes je dôležité, aby ste sa zamerali na tento životne dôležitý problém, aby bol prípadný návrh čo najskôr prijatý.

Nuž, milý Nathan, pre dnešok už Vám nemám viac čo oznámiť. Čakáme veľmi netrepežlivo na príchod kuriéra, ktorý, dúfajme, prinesie všetko potrebné. Stojíme pred veľkými rozhodnutiami, pevne však verím, že naše spoločné snahy povedú k úspechu.

Vás, strýka Sallyho a Dr. Silbada pozdravuje čo najsrdečnejšie

Gisi.

P.S.: V tejto chvíli neviem na aké modality ohľadne veľkého plánu sa budeme viazať. To všetko sa ukáže počas najbližších týždňov. Rovnako ešte nemáme jasno ohľadne pomoci pre Poľsko, nakoľko W., ako viete, musí priniesť príslušnú plnú moc. Stojíme pred splnením nášho obrovského programu. Obávam sa, že jeho realizácia iba kuriérnou službou a prostredníctvom telefonických alebo telegrafických rokovaní sa veľmi pretiahne. Právom sa obávame, že sa tým veľmi sťaží dodržiavanie termínov splatnosti našich záväzkov. W. mi už navrhol, že mi umožní precestovať cez jeho vlasť. Pricestovanie k Sallymu mi dúfam sprostredkuje strýko. Preto hlavným problémom je nájsť zodpovedajúci dôvod na vycestovanie, najmä pre moju vládu. Snáď by sme tu mohli uviesť akciu Sforim, že si tam

²⁰⁸ Židovská komunita.

želajú so mnou rokovať. Vláda aj tak plánuje, že kvôli akcii Sforim má Sallyho navštíviť Maskir²⁰⁹ tunajšej vlády. Preto je zásadne možné, že Vás z tohto titulu vyhľadám. Prerokujte to, prosím, s priateľmi a v kladnom prípade by ste mi mali poslať poštou pozvanie. Zďorazňujem však, že túto cestu vôbec nepresadzujem; chcela by som cestovať iba vtedy, ak si tamojší priatelia myslia, že kvôli napredovaniu veľkého plánu je to asi potrebné. Osobne by som radšej necestovala. Očakávam v tomto smere Vaše správy.

Približne 10. júla t.r. cestujem do Maďarsku.²¹⁰ Zostanem tam asi desať dní a určite Vám odtiaľ zavolám a tiež napíšem, lebo istotne budem môcť použiť kuriéra. Bývať budem pravdepodobne v hoteli Carlton. Pre istotu Vám najprv zavolám, aby ste ma, tak ako posledný raz, nehládali v Maďarsku nadarmo.

Yad Vashem, Jeruzalem, M 20/93

18.

1943, júl, 21. Bez adresáta. Fleischmannová v liste píše, že záchranné práce pokračujú a zameriavajú sa na deti.

Vec: Zewiah

Najbolestivejšia kapitola našej Zaroth²¹¹ práce. Už týždne nemáme žiadne informácie, len kedy-tedy presiaknu správy, a to najstrašnejšie. Včera sme dostali hroznú správu zo Sosnowitz.²¹² Obávam sa, že je pravdivá, lebo je zo spoľahlivého prameňa. Pociťujem šialený strach, že pre Poľsko sa už nebude môcť veľa urobiť; ako som už viac razy spomenula, bol W. veľmi skeptický, či mu jeho šéf dá v tejto veci potrebné splnomocnenie; dôvody nie je ťažké uhádnuť, nakoľko Zorer²¹³ chce splniť svoj program. Zatiaľ máme ešte veľmi slabú nádej, že snáď budeme môcť ešte niečo dosiahnuť. Budem za to vášnivo bojovať, lebo Poľsko je to najstrašlivejšie v niekoľko tisícročnej histórii nášho utrpenia.

²⁰⁹ Zástupca (vlády).

²¹⁰ Fleischmannová v Budapešti navštevovala Jozefa Bluma, riaditeľa Joíntu, ktorý sa veľmi angažoval v prospech slovenských židov. V Budapešti navštívila aj prvého starostu Ústredne židov H. Schwarzga, u ktorého hľadala dôležitú podporu a pomoc. Schwarz sa uchýlil do Budapešti po tom, čo ho vo funkcii vystriedal A. Sebestyén.

²¹¹ Strašiplnej práce.

²¹² Nemecký výraz pre Sosnowiec.

²¹³ Ten, ktorý spôsobuje trápenie, trýzniteľ. V tomto kontexte je to Nemecko v zastúpení H. Himmlera a A. Eichmanna.